

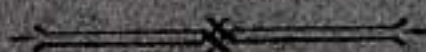
Dou

15

ΚΑΛΠΑΣΜΟΣ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ

ΕΝ ΤΗ

ΑΝΑΤΟΛΗ ΚΑΙ ΑΡΜΕΝΙΑ

Λόγος ἐκφωνηθεὶς ὑπὸ τοῦ πανοβιολ. J.
A. Douglas ἐν τῷ καθεδρικῷ ναῷ Southwark
ἐνώπιον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Καντουα-
ρίας, τοῦ Ἀρμενίου Πατριάρχου Κων-
σταντινουπόλεως, τοῦ Μητροπολίτου
Τραπεζοῦντος, τοῦ Ἀρχιεπισκόπου
Συρίας καὶ πολλῶν διακεκριμέ-
νων Ἐκκλησιαστικῶν καὶ πο-
λιτικῶν τῶν Ἀνατολικῶν καὶ
Δυτικῶν Ἐκκλησιῶν, 12
Μαρτίου (ν. ἡ.) 1920.

ΕΩΣ ΠΟΤΕ :

1920

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

1763

τελευταίαν ἑκατονταετηρίδα διεμόρφωσαν ἐν τῇ ὑλόφρονι Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ σχεδὸν δημοσίαν βεβαιότητα ὅτι ἐξ ὑπολογισμοῦ ἐθανατώθησαν ὑπὲρ τὸ ἐν ἑκατομμύριον Ἀρμένιοι, Ἕλληνες καὶ Σῦροι;

Πῶς ἐξηγοῦνται αἱ θανατηφόροι ἐκεῖναι πορεῖαι, κατὰ τὰς ὁποίας, ὡς ὁ Γερμανὸς αὐτόπτης μάρτυς *Wengel* λέγει, «αἱ ὅλον ἐλάττούμεναι ὁμάδες τῶν θυμάτων ὠδηγοῦντο ἀκαταπαύστως γυμνόποδες ἑκατοντάδας μιλίων ὑπὸ καυστικὸν ἥλιον, διὰ μέσου πετρωδῶν στενοπορειῶν, ἀνὰ πεδιάδας ἀχανεῖς, ἐξησθενημέναι ὑπὸ τοῦ πυρετοῦ, διὰ σταθμῶν ἡμιτροπικῶν εἰς ἔρημον ὀλέθρου, ὅπου ἀπέθνησκον σφαζόμεναι ὑπο Κούρδων, ληστευόμεναι ὑπὸ χωροφυλάκων, τυφεκιζόμεναι, κρεμάμεναι, δηλητηριαζόμεναι, μαχαιρωνόμεναι, θεριζόμεναι ὑπὸ ἐπιδημιῶν, πνιγόμεναι, ἀποθνήσκουσαι ἀπὸ τὸ ψῦχος, τὴν δίψαν τὴν πεῖναν, τὰ δὲ σώματά των ἀφίνοντο νὰ σαπίσουν ἢ νὰ καταβροχθισθοῦν ὑπὸ τῶν θηρίων;»

Πῶς δύνανται νὰ ἐξηγηθοῦν αἱ μεθοδικαὶ δολοφονίαι αἱ λαμβάνουσαι χώραν ἀπὸ Νοεμβρίου τοῦ 1918, αἱ συμβαίνουσαι σήμερον σφαγαὶ ἐν τῇ περιφερείᾳ Ἀδάνων, τὰ θύματα τῶν ὁποίων ἤδη ὑπερβαίνουν τὰς 15 χιλιάδας χριστιανῶν καὶ πολὺ δυνατόν ἐντὸς ὀλίγων ἐβδομάδων νὰ ἀριθμηθοῦν εἰς 200,000;

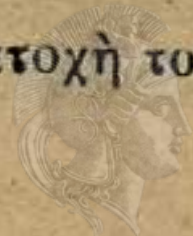
Τὸ νὰ καταγγέλλῃ τις ἐν ἔθνος ἴσως εἶνε ἀδύνατον, ἀλλὰ νὰ καταγγέλλῃ ἡθικόν τι σύστημα εἶναι καθήκον.

Ἄν, ὡς ὁ κ. «*Росок*» τὴν περιέγραψε πρὸ 160

θεῖσα καὶ κανονιζομένη ὑπὸ τῆς ἀποφάσεως τοῦ Ἀλλὰχ, τοῦ ἑνὸς καὶ μόνου Θεοῦ, καὶ προωρισμένη νὰ ἐκτείνῃ τὰ ὅριά της διὰ τοῦ ξίφους μέχρις οὗ ἡ πρασίνη σημαία της κυματῇ ἀνὰ τὴν ὑφήλιον. Ὁ Μωαμεθανὸς εἶνε ὁ μόνος πραγματικὸς πολίτης της. Εἰς τὰς χώρας τῆς ἐξουσίας ταύτης οἱ ἐθνικοὶ, χριστιανοὶ καὶ Ἰουδαῖοι, δὲν δύνανται νὰ μετέχουν τῆς ἀδελφότητος, δὲν δύνανται νὰ ἔχουν ἴσα δικαιώματα μὲ αὐτόν. Ὁ Ἀλλὰχ, ὅστις ὀρίζει κάθε σκέψιν, λέξιν καὶ πράξιν, κάθε αἴσθημα καὶ συμβάν, πλάττει τὸν Μωαμεθανὸν συμφώνως πρὸς τὴν ἰδικήν του καρδίαν, ἵνα εὐρίσκηται ἐν εἰρήνῃ μετ' αὐτοῦ,(1) ἀλλὰ πλάττει τὸ ὑπόλοιπον τῆς ἀνθρωπότητος διὰ καταδίκην ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ καὶ διὰ τὴν κόλασιν εἰς τὴν μέλλουσαν. Δι' ἓνα τοῦρκον λοιπὸν εἶνε ἀξίωμα, ὅτι ὁ Μωαμεθανὸς ἀνήκει εἰς διάφορον τάξιν δημιουργίας ἀπὸ τὰς ἄλλας ἀνθρωπίνας ὑπάρξεις· καθὼς ὁ ἄνθρωπος διαφέρει ἀπὸ τὸν χοῖρον, οὕτως ὁ Μωαμεθανὸς διαφέρει ὥς πρὸς τὰ νεῦρα ἀπὸ τοὺς μὴ Μωαμεθανούς.

Κατ' ἀκολουθίαν ἐν τῷ τουρκικῷ ἰσλαμισμῷ δὲν ὑπάρχει νόμιμος χῶρος διὰ τοὺς ἀπίστους. Ο μουσουλμᾶνος δύναται χάριν ὠφελείας νὰ συνθηκολογήσῃ μετὰ τῶν χωρῶν τῶν ἔξω τῶν καθιερωμέ-

(1) Salaam ἡ λέξις Moslem εἶνε ἡ παθητ. μετοχὴ τοῦ ρήμ. aslama

Ἐφύλαξαν ἑαυτοὺς πιστοὺς καὶ εἰς τὸ ὄνομά των καὶ εἰς τὴν πίστιν των.

Αἱ ἀπειράριθμοι ἑκατόμβαι τῆς τελευταίας ἑκτονταετηρίδος ἀποτελοῦν φρίκην ἐντονωτέραν οὐχὶ ὅμως φοβερωτέραν, περισσότερον ἀηδῆ, οὐχὶ ὅμως περισσότερον ἐκπληκτικὴν ἀπὸ τὰ πάντοτε ἐκτεταμένα καὶ παρατεταμένα μαρτύρια ἐκεῖνα. Φέρουν ὡς ἐπιχείρημα τοῦ ὅτι ὁ τοῦρκος εἶνε ἀνεξιθρησκος, διότι οἱ χριστιανοὶ δὲν ἐξωντώθησαν. Ἀνεξιθρησκος! Ἡ τουρκικὴ ἀνεξιθρησκεία εἶνε ἡ ἀνοχὴ τῆς σπάθης κρεμαμένης ἀπὸ τρίχα, ἡ ἀνοχὴ τοῦ κυρίου, ὅστις ἀνέχεται νὰ βλέπῃ τοὺς σκλάβους του νὰ ζοῦν καὶ νὰ ἐργάζονται ὑπὸ τὸ φόβητρον τοῦ πάντοτε παρόντος θανάτου.

Ἄν οἱ χριστιανοὶ, οἱ ραγιάδες τῆς τουρκίας ἐπετράπησαν νὰ ὑπάρχουν εἰς τὴν γενέθλιόν των, ἐπετράπησαν διότι ὁ κατακτητὴς των εἶχεν ἀνάγκην καὶ αὐτῶν καὶ τῶν γυναικῶν των, τῶν υἱῶν καὶ θυγατέρων των, χάριν τοῦ συμφέροντος ἢ καὶ τῆς ἡδονῆς του. Ἀληθῶς τοὺς μετεχειρίσθη ὡς τὰ ὑποζύγιά του. Τοὺς ἐστιγμάτιζε μὲ δυσαρέστους συνηθείας ἐνδυμασίας καὶ ἀγωγῆς, συμπτώματα βαθυτέρας πίεσεως. Τοὺς ἐπέβαλε νὰ πληρώνουν ἐτησίους φόρους, διὰ τὴν εἰσπραξίν των ὁποίων τοῖς ἐχωρήγει τὴν ἄδειαν νὰ ζήσουν ἀκόμη ἐν ἔτος. Ράπισμα εἰς μουσλουμᾶνον ἐπληρώνετο διὰ θανάτου. Μαρτυρία χριστιανοῦ κατὰ μουσουλμάνου δὲν ἠδύνατο νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν. Ἐκατὸν τοιοῦτοι σκληροὶ νόμοι ἐν σχέσει πρὸς τοὺς ραγιάδες δὲν ἦσαν τίποτε ἀπέναντι

τοῦ κορυφώματος τῆς ὁμότητος τοῦ «φόρου τοῦ αἵματος» ἡ μνήμη τοῦ ὁποίου ἐπέρχεται εἰς τὰς ἑλληνικὰς χώρας, ὡς ἡ μνήμη ἐνσαρκωμένου δαίμονος.

Καθ' ἕκαστον πέμπτον ἔτος, κατ' ἐκλογὴν τοῦ Σουλτανικοῦ πράκτορος οἱ Ἕλληνες πατέρες καὶ μητέρες ὤφειλον νὰ παραδώσουν ἐν ἅπὸ τὰ ἑπτὰ τέκνα των, κάτω τῶν πέντε ἐτῶν, καὶ ὤφειλον νὰ γνωρίζουν ὅτι τὸ παρέδιδον διὰ πάντα, τὸ παρέδιδον νὰ ἐκγυμνασθῇ ὡς μουσουλμᾶνος στρατιώτης, νὰ ζήσῃ καὶ νὰ ἀποθάνῃ Γενίτσαρος.

Τὸ μέσον της καταπιέσεώς των κατεσκευάζετο ἐκ τῆς σαρκὸς καὶ ἐκ τοῦ αἵματος τῶν χριστιανῶν αὐτῶν.

Εἶνε βέβαιον ὅτι ὁ τοῦρκος κύριός των ἐνεδύετο μὲ τὸ μαλλίον των, ἔπινε τὸ γάλα των, ἔτρωγεν αὐτὴν τὴν σάρκα των καὶ τοὺς ἔσφαζεν κατὰ βούλησιν. Ἐὰν δὲν τοὺς ἐξωλόθρευσε, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι ἐν τῇ ἀνικανότητί του πρὸς τὸν πολιτισμὸν —διότι ὁ τοῦρκος παραμένει ἐν τῇ νομαδικῇ καταστάσει μὲ ἰδιοφυΐαν μόνον πρὸς καταστροφὴν— δὲν ἠδύνατο νὰ κάμῃ χωρὶς αὐτοὺς, καὶ ὅτι ὁ ἰσλαμισμὸς, ὡς καὶ αὐτὸς ἐγνώριζε τὸ ἀπέτρεπε.

Τοιοιτοτρόπως ἡ μακρὰ τραγωδία ἐξελίσσετο ἕως ὅτου πρὸ ἑκατὸν ἐτῶν ἡ διάθεσίς του μετεβλήθη.

Ὅτε ἐν ἀρχῇ τῆς δεκάτης ἐνάτης ἑκατονταετηρίδος ἡ τουρκικὴ δύναμις ἐξησθένει καὶ ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη ἐνεδυναμοῦτο, ἐστράφη μέμανίαν πρὸς τοὺς

χόρτα τοῦ θερισμοῦ, τὸν ὁποῖον αὐτὸς ἐθέρισε καὶ καυχώμενος ὅτι θὰ διηυθέτει τὸ ζήτημα ἅπαξ διὰ παντὸς, ἔγραψεν ἰδία χειρὶ διάταγμα, ὅπως ὅλοι οἱ Ἀρμένιοι ὀθωμανοὶ ὑπήκοοι τῆς χώρας, ἄνω τῶν πέντε ἐτῶν, μεταφερθοῦν ἔξω τῶ πόλεων καὶ σφαγοῦν». Δύνασθε νὰ ἴδητε τὸ αὐτόγραφον ὁμοιότυπον τοῦ ἐγγράφου μὲ τὰ αὐτόγραφα εἰκοσάδος ὅλης, ἐμπορικοῦ τύπου, ἐφαιμίλλων ἐγγράφων, σύντομον, γυμνὸν καὶ ἀναίσχυντον, εἰς τὸ τρομερώτατον ἀπὸ πολλὰ τρομερὰ βιβλία, τὰ ὁποῖα σηκώνουν τὴν ἄκραν τῆς αὐλαίας, ἢ ὁποῖα ἔπρεπεν αἰωνίως νὰ κρύπτῃ τὴν ἀνέκφραστον φρίκην διὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα οὔτε σεῖς οὔτε ἐγὼ δυνάμεθα ποτὲ νὰ φαντασθῶμεν [— Εἰς τὰ ἀπομνημονεύματα τοῦ Ναῖμ βέη—] Τοῦρκος ὑπάλληλος ὡς ἀρχιγραμματεὺς τῆς ἐπὶ τῆς μετατοπίσεως ἐπιτροπῆς ἐν Χαλεπίῳ, τοῦ ὁποίου ἡ ἀγανάκτησις ἔφθασε σχεδὸν εἰς παραφροσύνην ἕνεκα τῶν θηριωδιῶν (τὰς ὁποίας ἐκλήθη νὰ διοργανώσῃ). Ὁ Ταλαὰτ, ὁ Ἐνβέρ. ὁ Χαλήλ, ὁ Χακκὴ, ὁ Μουσταφᾶ Χαλὶλ Ἀβδοῦλ Χαλὶκ καὶ οἱ λοιποὶ λέγονται ὅτι εἶναι ἐλευθερόφρονες.

Ἐὰν ἀμιβάλλετε ὅτι ἡ ἐξήγησις τοῦ διατὶ τὸ τουρκικὸν ἔθνος ἐν συνόλῳ ἐπεδοκίμασεν, ἐπεκύρωσε καὶ ἐξετέλεσε τὸ διάταγμά των πρέπει νὰ εὐρεθῇ εἰς τοὺς θρησκευτικοὺς λόγους, οἱ ὁποῖοι διοικοῦν τὴν τουρκικὴν διανοητικότητα, ἐνθυμηθεῖτε ὅτι

μισμοῦ καὶ δυνάμεις τοῦ θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ συνέβησαν αἱ τρομεραὶ ἐκεῖναι πορεῖαι τοῦ θανάτου κατὰ τὰς ὁποίας ὁ ἀριθμὸς τῶν θυμάτων, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν καὶ παιδίων ὑπερέβησαν τὸ τέταρτον τοῦ πληθυσμοῦ τῆς ἀκμαζούσης πόλεως τοῦ Λονδίνου, θὰ σῆς παρεκάλουν νὰ ἀναγνώσετε τὴν μὲ ἀγανάκτησιν γραφεῖσαν ἔκθεσιν⁴⁾ τὴν ὁποίαν ὁ γενναῖος ἐκεῖνος Γερμανὸς *Dr. Johannes Lepsius* ἐκινήθη ἀπὸ λύπην περιπαθῇ καὶ ὀργὴν νὰ ὑποβάλῃ εἰς τὸν Κάϊζερ τῷ 1915.

Ἀφ' οὗ μελετήσητε τὴν ἔκθεσίν του περὶ τῶν «καταναγκαστικῶν ἀλλαξοπιστῶν» (ἐ ἀ. σελ. 281) δὲν θὰ ἀμφιβάλλετε ὅτι ἡ διαταγὴ τοῦ Ταλαὰτ ἐθεωρεῖτο δεδικαιολογημένη, διότι ἐξετέλει τὴν τουρκικὴν ἐρμηνείαν τοῦ μουσουλμ. νόμου, ἀπαλλάσσων τὴν Τουρκίαν ἀπὸ ἐπικίνδυνον παρουσίαν χριστιανικῶν ἐμποδίων.

Θὰ ἀναγνώσητε ἐκεῖ πῶς τῷ 1915 κήρυκες διελάλουν ἀνὰ τὰς πόλεις καὶ χωρία ὅτι ὅσοι ἠσπάζοντο τὸν ἰσλαμισμόν ἠδύναντο νὰ παραμείνωσι, ἀλλ' ἐκεῖνοι οἵτινες ἦσαν πείσμονες θὰ ἐπήγαινον εἰς τὸν θάνατον, πῶς ἐτίθετο ζώνη μεταξὺ τῶν χριστιανικῶν καὶ μουσουλμανικῶν συνοικιῶν, πῶς σκεύη τῆς Ἀγ. Τραπέζης ἐβεβηλοῦντο, πόσον χαμερπῶς

(4) Le massacres d'Arménie. Le report secret du Dr. Johannes Kepsius, Président de la Deutsche Orient Mission et de la Société Germano Armenien Paris 1919.

πρέπει ἅπαξ διὰ παντός νὰ ἀποτιναχθῇ ἀπὸ τὸν ραγιά» τὸ ὄνειρον τοῦ τουρκικοῦ ἰσλαμισμοῦ, ὡς κατακτητοῦ τῆς Οἰκουμένης, πρέπει νὰ διαγραφῇ διὰ παντός.

«Ἄς κυβερνοῦν οἱ τοῦρκοι ἑαυτοὺς» ἔκραξε ὁ *Gladstone* πρὸ τεσσαράκοντα αἰμοσταγῶν ἐτῶν, «δὲν πρέπει νὰ κυβερνοῦν πλέον χριστιανούς.»

Κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς παιδικῆς μας ἡλικίας αἱ εὐγενέστεραι ψυχαὶ ἀπήχουν τὴν φωνὴν ἐκείνην· ἡ Βρεττανία ἐνεκεντρίσθη μὲ τὸ πῦρ μιᾶς μεγάλης ἀποφάσεως.

Ὁ *Gladstone* καὶ *Brigth Newman*, *Liddon Scott Holland* καὶ *Macoll* ἀναπαύονται εἰς τοὺς τάφους των· κοιμᾶται ἡ συνείδησις τῆς Μεγάλης Βρεττανίας μ' ἐκείνους; Ἐχαλαρώθη ἡ δύναμις τοῦ ἰσχυροτάτου τοῦτου ἔθνους; Ἐχουσι γίνῃ δειλοὶ καὶ περιδεεῖς κατὰ τὴν θέλησιν καὶ τὸ θάρρος, τὰ ὅποια ποτὲ πρότερον δὲν ἐγκατέλειπον καὶ δὲν ἐστερήθησαν;

Ἀδελφοί μου, ἡ ἀνακωχὴ ὑπεγράφη πρὸ δέκα ἕξ μηνῶν καὶ ὅμως ὁ θάνατος καλπάζει εἰς τὰς θνησκούσας χώρας καὶ ὁ Ἄδης—Μεγάλε θεέ, τοιοῦτος Ἄδης—τὰς ἀκολουθεῖ! «Θὰ ἡδυνάμεθα ν' ἀκούσωμεν τοὺς ὀλολυγμοὺς τῶν βασανιζομένων εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς μιλλίου» γράφει Ἀμερικανὸς αὐτόπτης μάρτυς εἰς τοὺς «Καιροὺς» τοῦ Λονδίνου· Ἀγγλικὸς, Γαλλικὸς, Ἰταλικὸς στρατὸς ἀπεβιβάσθη, κατέλαβε τὰς περιφερείας τῆς Μ. Ἀσίας καὶ ἀπесύρθη.

Ὁ Βρεττανικὸς στόλος πλέει σήμερον εἰς τὸν Βό-

Ὅστᾱ κιτρινισμένα, κατεσκληρότα σώματα, τρέμοντες σκελετοὶ σωρεύονται.

Τ' ἀκόλαστα θηρία ἐρρίφθησαν εἰς τὴν λείαν των, καὶ οἱ ἐπιζῶντες ἀκόμη, ζῶσι διὰ νὰ φοβῶνται, τοιοῦτο κακὸν, ὦ Θεέ, τοιοῦτο κακόν;

Στεῖλε, Μεγάλε Θεέ, τὴν ἐντολήν Σου περιβεβλημένην μὲ ἰσχὺν, ἵνα αἱ Πολιτικαὶ Δυνάμεις ἀποβοῦν οἱ Ναῖται Σου οἱ ὅποιοι ἐφ' ὅσον προχωροῦν, οἱ φόνοι καὶ αἱ ὀρέξεις θὰ φεύγουν, ἕως ὅτου τὰ τελευταῖα ταῦτα λείψανα, περισωζόμενα, θὰ ὑψώσουν πρὸς Σέ, βοηθούμενα, ὑπερασπιζόμενα, ἀγαπώμενα, χαίροντα τέλος, ἕνα ὕμνον, ἀγαπητὲ Θεέ, ἕνα ὕμνον ἐλευθερίας καὶ εἰρήνης.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000023436

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

Τεμάται γροσίων 12.

